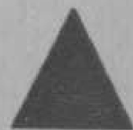
Mgr. Prof. Dr. J. HOOGVELD

Het Wezen der Volksgemeenschap

R. VAN SANTE, O. P.

Vaderland en Vaderlandsliefde

NIJMEEGSCHE VOORDRACHTEN I

Het Wezen der Volksgemeenschap

door

Mgr. Prof. Dr. J. HOOGVELD

HOOGLEERAAR AAN DE
R. K. UNIVERSITEIT TE
NIJMEGEN

Vaderland en Vaderlandsliefde

door

R. VAN SANTE O.P.

UITGEGEVEN, OP VERZOEK VAN DE AFDEELING NIJMEGEN VAN HET DIETSCH STUDENTEN VERBOND, DOOR DE N.V. UITGEVERIJ DE DELTA, AMSTERDAM, 1932.

Inleiding

Bij deze eerste uitgave van de afdeeling Nijmegen van het Dietsch Studenten Verbond leek het ons gewenscht in het kort de beweegredenen uiteen te zetten, die ons tot dit werk hebben aangezet.

Deze beweegredenen vinden hun oorsprong in de plaats, die de student heeft in te nemen in de Universitas.

Wanneer het de taak der zuivere wetenschap is, uit zooveel mogelijk feiten en verschijnselen te besluiten tot de grondbeginselen en diepere oorzaken, waaruit de verschijnselen voortvloeien, algemeene wetten op te sporen, volgens welke zij zich laten ordenen, dan is het duidelijk, dat het haar moet gegeven zijn ten opzichte der verschijnselen een zekere afstand te bewaren, en zich van daadwerkelijk ingrijpen te kunnen onthouden.

Maar van de andere kant is het ook noodzakelijk, aangezien de taak van de wetenschap een dienende is, dat de samenleving de voordeelen geniet van de gevonden waarheid en volgens de objectieve normen wordt geleid.

M.a.w. de gemeenschap moet niet alleen het materiaal leveren voor het wetenschappelijk onderzoek, maar zij moet ook kennis kunnen nemen van de resultaten van dat onderzoek en deze in zich kunnen verwezenlijken.

Het is duidelijk dat deze functie de verplichting uitmaakt van hen, die als het ware door de gemeenschap daarvoor zijn uitgestuurd: van de studenten.

Zij hebben als eerste plicht de waarheid in zich op te nemen en uit te dragen in de maatschappij.

Zij moeten de schakel vormen tusschen wetenschap en maatschappij, tusschen Universiteit en Volk.

Al te lang werd door de studentengemeenschap als geheel deze

grondplicht verwaarloosd, waardoor de noodzakelijke wisselwerking, tot schade zoowel van wetenschap als maatschappij, niet of slechts gebrekkig tot stand kwam.

En het wordt hoog tijd, dat zij haar plichten weer hervat, wil zij niet geheel en al haar rechten verliezen van het leiderschap, waarvan, ondanks alles, nog steeds zoo hoog wordt opgegeven.

Hoe dit ook zij, door deze brochure meenen wij een stap in de goede richting te hebben gedaan, door hetgeen de wetenschap ons als juiste waarheid heeft doen kennen omtrent de *Volksgemeenschap* te verbreiden en dienstbaar te maken aan onze eigen volksgemeenschap.

Juist in dezen tijd, nu de reactie tegen de misdaden, die eeuwen lang aan de volksgemeenschappen zijn bedreven, zulke geweldige afmetingen aanneemt, en overal de drang naar rechtvaardiger toestanden zich openbaart, is een zuiver standpunt in deze zaak alleszins geboden, en daarvoor is in de eerste plaats noodzakelijk het juiste inzicht in de aard der volksgemeenschap in het algemeen. En voor de studentengemeenschap wel weer in de eerste plaats is dit inzicht noodzakelijk, omdat van hen, voortdurend in sterkere mate, aandacht en daadwerkelijke steun geëischt worden zal bij problemen die het eigen volk betreffen en ten nauwste samenhangen met de toekomst van dat volk.

Moge deze brochure dan dienen tot steun van velen, die ons Dietsche volk werkelijk willen dienen, en vooral van hen die nu reeds op de voorposten staan, die in Vlaanderen aan het front den strijd om het bestaan van ons volk hebben uit te vechten. Voor hen vooral zal een zuiver en klaar begrip een groote stuwkracht zijn om dien strijd voor de waarheid tot het bittere einde toe vol te houden, tot heil van een volk, waarvan zij de toekomst in handen hebben.

Aan de beide geleerden, die ons in staat hebben gesteld deze eerste brochure samen te stellen, aan Mgr. Prof. Dr. J. Hoogveld en Pater R. v. Sante O.P., zij hier onzen eerbiedigen dank gebracht.

TH. PETERS,
Voorzitter D.S.V. afd. Nijmegen.

Nijmegen, 2 Januari 1932.

HET WEZEN DER VOLKSGEMEENSCHAP

Iets over het Wezen der Volksgemeenschap [1]

Moge de wijsbegeerte zich wel eens in ijle abstraktie te ver buiten de levenswarme kring van het konkrete wagen en zich zo bloot stellen aan de afkeer van onvoldane anti-intellektualisten, in het vraagstuk, dat ik voor U ga bespreken, grijpen geest en leven, denken en daad, bespiegeling en handeling zeker intens in elkaar. Met name in onze tijden, waarin we de vraag over de aard der volksgemeenschap een wereld-vraagstuk mogen noemen. Vele denkers hebben zich dan ook tot dit gewichtig probleem getrokken gevoeld om de geweldige volksbewegingen allerwegen, wederkerig hebben hun theorieën de na-oorlogse mensheid in haar aktie bezieling gegeven.

Als ik de luttele spanne tijds van één kollege kan besteden aan de ontleding van ons uiterst ingewikkeld onderwerp, dan moet ik mij wel vermaand gevoelen door de knaap uit de augustijnse legende, die de oceaan wilde overhevelen in een strandkuiltje. 'k Zal trachten 'n enkele essentiële lijn te trekken.

Enige opmerkingen dien ik vooraf te laten gaan.

Er bereiken mij geruchten, dat buitenstaanders hun bezorgdheid over het onderwerp hebben gelucht. Wordt niet roekeloos, of zoals het gewichtig heet „onvoorzichtig" een *politiek* vraagstuk in de kulturele opzet der Dietse Leergangen gemengd? Deze grauwe en gallige achterdocht weerleg ik het mildst door de onkunde der betweters. Ons mondiale vraagstuk heeft *niets te doen met „biezondere" politiek.* Mocht iemand het zo aanvoelen, dan verraadt hij eenvoudig zijn eigen slecht geweten, zoals 'n Rus in 't bidden van 'n Onze-Vader ook biezondere politiek kan ruiken!

[1]) Voordracht gehouden op de tweede Dietse Akademiese Leergang te Nijmegen, 9 April 1930.

Moeten we nu niet, ter wille der klaarheid, beginnen met 'n bepaling? Welke strijd er ook hange om onze vraag, we kunnen gerust op weg gaan volgens aristotelies gebruik met een naam-bepaling. Spreken we b.v. ook niet voortdurend veilig over tijd, waarvan Augustinus zei: indien niemand mij vraagt, wat tijd is, weet ik het wel, maar zo iemand het mij vraagt, moet ik het antwoord schuldig blijven. Zo gaat het met tal van begrippen, met ruimte b.v. en kracht, oorzaak, geest, geweten, recht en honderd andere. Bij bezinning wordt ons eerst onze onkunde openbaar, die prikkelt tot verder onderzoek. Volksgemeenschap verstaan wij hier synoniem met natie, door sommigen nationaliteit genoemd, voorlopig als een grotere mensengroep, die zich „van nature" als samenhorig voelt.

Hoe ver de meningen van sociologen en wijsgeren ook uiteen mogen lopen bij 't antwoord op de vraag naar 't *wezenlijke* in de natie, één zaak is volmaakt evident, dat er een diepgaand verschil kan bestaan tusschen natie en Staat en dat de volksgemeenschap tegenover machts- en gezagsvoorrechten andere kan stellen van niet minder edele aard. Kanonnen en stikgassen kunnen Staten wegvagen en te voorschijn roepen als in een oogwenk, zoals slag op slag in de geschiedenis valt vast te stellen. Sluwe berekening onder leiding van evenwichts- en kompensatie-overwegingen kunnen het niet-saamhorige bijeen dwingen of het saamhorige wreed uiteenscheuren. Een Staat is soms het werk van ál te menselik organiseren, dat op kwanselen gelijkt. Daarnaast staat de volksgemeenschap als een voortbrengsel van een eeuwen-oud groeiproces, buiten listig wegen en meten van diplomaten rijpt zij als een groots gebeuren der menselike natuur. Zij is een gaaf natuurprodukt te noemen, hoezeer redelik-strevende wezens er aan meewerken. Juist om haar hechtheid is zij in deze wereld vol bonte, wisselende gebeurlikheden een geweldig verschijnsel, dat de denker moet prikkelen, de geschiedenis-filosoof moet boeien, om toch te achterhalen wat dat oer-cement is, dat mensen zoo onwrikbaar samenbindt tot de dood, neen niet enkele enkelingen, maar millioenen, niet één generatie, maar geslachten na geslachten, die dikwels eeuwenlang weerstand bieden aan alle pogingen tot verwoesting, aan alle geweldenarij, die eerst dan 'n volledig sukses bereiken, als de leden der volksgemeenschap zijn uitgemoord.

Wat is nu precies onze vraag over die volksgemeenschap?

Er zijn zonder twijfel een reeks *oorzaken*, die samenwerken om een natie te doen worden, niet zelden liggen zij verdoken in overoude of zelfs prehistoriese tijden. De vraag daarnaar is niet onderwerp van ons onderzoek. Ook zijn er tal van *uitingen*, die ons een volksgemeenschap openbaren. Maar ook daarmee bereiken we nog niet veilig wat we zoeken. Een werk-oorzaak, immers uiterlik aan 'n ding, is nooit het wezen zelf en een gevolg kan ons misschien slechts brengen tot toevalligheden, bijkomstigheden. Wij zullen moeten uitzien naar uitingen, die ons het wezen kenbaar maken. Nu staan we hier voor een biezondere taak. In primaire en eigenlike zin is een wezenheid alleen in een op-zich-zijnde, in een zijnseenheid (unum per se). Bij volksgemeenschap hebben we te doen met een zijns-veelheid, die door iets bijkomstigs tot eenheid wordt. Een volksziel, die de leden verbindt tot een unum per se, is dwaasheid. Volksgemeenschap is een *streef-eenheid*. Het leidende, gemeen nagestreefde goed is de band en geeft tevens het biezondere wezen. Nu verstaat men de vraag naar het wezen der natie echter gewoonlik zó: wat is de fundamentele reden, waarom déze mensen zich aldus aaneensluiten, m.a.w. men zoekt naar de grond, waaruit de streef-eenheid ontluikt. Zo willen ook wij de vraag bezien.

De meningen over 't wezenlike der natie zijn talrijk. We kunnen er slechts enkele noemen en moeten ons met een kort woord van kritiek tevreden stellen. Maar let hier op als algemene toetssteen: is een natie mogelik *zonder* het naar voren gebrachte element, dan is de gevolgtrekking van de primitiefste logika onverbiddelik, *dat daarin dus het wezen niet kan bestaan*, zoals U allen duidelik zal zijn.

Men heeft dan eerstens het wezen gezocht in het *ras* der volksgenoten. Toe te geven is, dat deze faktor veel tot verklaring kán bijdragen, zoals ook in ieder individu de lichamelike samenstelling doorwerken kan in zijn karakter, omdat de mens nu eenmaal een zelfstandige eenheid is en niet naar platoons-augustijns inzicht een ziel, die een lichaams-huis bewoont.

Daargelaten echter de vaagheid en moeielikheid, die aan het rasbegrip vastzit — Wilhelm Schmidt heeft ons de twijfelachtige stand van allerlei rasopvattingen met nieuwe gronden duidelik gemaakt — zeker is, dat volkseenheid bestaat bij rasmenging. Daarmee valt reeds, dat ras het wezen moet zijn. Maar daarenboven:

de rastheorie ziet te uitsluitend naar het stoffelik element, zij zoekt immers in een biologiese grondslag de verklaring; dit nu kan nooit het bepalende zijn waar het gaat om *ziele-eenheid*, die in de volksgemeenschap zo sprekend op de voorgrond treedt.

Het wezenlike zoeken in *aardrijkskundige* faktoren is volstrekt onvoldoende. Men kan daarin hoogstens een mede-werkende oorzaak tot vorming vinden. Misschien zullen zij nevenverschijnselen bij een bepaalde natie verklaren en zij blijven hoogstens een werkoorzaak.

Wat we noemden was van stoffelike aard, we geven nu enige zielkundige verklaringen.

Voorop noemen wij dan hen, die zeggen, dat de *kultuur* de natie vormt. Vooral de naam van Fichte is aan dit inzicht verbonden. Het schijnt ons niet afdoend. De voorstanders zullen het brede woord kultuur beperken. Zij zullen het onderscheiden van beschaving of civilisatie als algemeen-menselik verschijnsel. Men zal spreken van de biezondere, juist de typerende kultuur. Maar we zijn daarmee niet tot de grondslag gekomen. Ja, de ras-theorie b.v. zag in bepaald opzicht verder met naar de *wortel* te zoeken. Kultuur is gevolg, is uiting van bepaalde geestesgesteltenis en deze laatste willen we juist kennen. Voor de kultuurtheorie geldt dus het woord: graaf dieper.

Zal dan misschien de *taal* het wezengevend element zijn?

Hoe geweldig de rol der taal is in de gemeenschap van een volk, ons antwoord moet hier a fortiori ontkennend zijn. Zij is immers een onderdeel der kultuur. Zeker, zij is de ziele-uiting bij uitstek, de voornaamste objectivering van de geest, hét middel om de eigen schatten aan het nageslacht over te dragen — meer nog: gevoelsargumenten dringen in de richting van 't bekende gezegde: de taal is gans het volk. Alleen reeds dit: taalgemeenschap is verenigbaar met *volks-verscheidenheid* en omgekeerd, bewijst wat we daarmee al weer het wezenselement niet treffen.

Naast deze theorieën, die alle een objektief element aanwijzen, staan talrijke subjektief-gekleurde meningen. Men verheft o.a. tot het wezengevende: het bewustzijn van eenheid, het zich-één-voelen, de wil om samen te leven. Maar waaraan ontspringt die wil, die toch niet gedwongen kan zijn, wat is juist de ondergrond van dat samenhorigheidsgevoel?

Afwijzen in zo'n ingewikkeld vraagstuk schijnt niet al te moeilik, U verwacht, dat ik in mijn schets kom tot iets stelligs.

De mening, die mij het juiste schijnt te treffen, moge ik al met eigen kleur voorstellen, in hoofdzaak gaat zij terug op de leer, die in de laatste jaren door meerdere thomisten naar voren is gebracht. [1]) Zij schijnt mij een gelukkig voorbeeld van de veelgevraagde toepassing van Thomas' beginselen op vraagstukken, die eerst later scherp naar voren zijn getreden. Welnu, de oude leer over natuur, persoon, meer biezonder over karakter doet m.i. de oplossing aan de hand; de aristotelies-thomistiese habitus-leer, de leer der menselike hebbelikheden geeft m.i. het bevredigend antwoord. Dat de oplossing eenvoudig zal schijnen, ja vanzelf-sprekend, zo dat men zeggen zal: ja, hoe zou het anders kunnen zijn, mag wel geen bezwaar, maar integendeel een zegel van waarheid zijn. Men denke nu niet, dat zij daarom wat wijsgerige allemanswijsheid geeft. Niet wijsgerig geschoolden zullen zich zelfs licht de handen branden; zij lopen gevaar voor burgermans-praat, die er niet beter op wordt al hangt men er een schijn-wetenschappelik kleedje van stadhuiswoorden om.

We staan voor 't vaste feit, dat een natie een *morele eenheid* vormt, een eenheid, zoals gezegd, die de eeuwen kan trotseren en het meest brute geweld. Op dat *standvastige* moeten we het oog houden. We vinden iets gelijksoortigs in de enkeling, die is gerijpt tot 'n ethiese persoonlikheid, tot een karakter. Een andere analogie vinden we in bepaalde samenlevingskringen. Kennen we b.v. niet vaste typen bij onze religieuze orden, die men zelfs uitgedrukt meent te vinden in gelaatstrekken, het type b.v. van de levensblije zoon van de speelman voor de Heer, of van de gedisciplineerde krijgsman uit Loyola's kompagnie. Al zijn die gemeenschappen opgebouwd uit individuen, er is toch een vaste „ordensgeest", zoals men ook van „volksziel" spreekt.

Daarom zal de sleutel van ons vraagstuk liggen in de karakterleer. Daarover dus een kort woord.

We kunnen onderscheiden: aard of natuur, temperament en

[1]) Vgl. Doodkorte: Vaderlandsliefde, De Beiaard, 1922, I, blz. 401 vv. Het Friesche volkskarakter, Kathl. Ill. 1929—30, blz. 434. H. Woroniecki: Quaestio disp. de natione et statu civili. Divus Thomas, Piacenza 1926 (vgl. Les lettres, Mars. 1930, enquête sur le nationalisme van Vaussard). J. T. Delos, La société internationale etc. Paris, 1929.

karakter.

Het eerste omvat de stoffelik-zielse bouw, zoals die door de natuur wordt gegeven. Tot iemands aard behoren b.v. zijn mimiek; zijn voorstellingstype, dat b.v. visueel is of auditief; zijn fantasiestruktuur, die levendig of dor is; de intellektuele aanleg, bij den een bespiegelend, bij den ander prakties, op intuitie afgestemd of meer op bezonnen uitpluizen. Hier speelt erfelikheid met zijn bont spel van mengfaktoren enz. een voorname rol. In diezelfde groep nu horen ook de raseigenaardigheden thuis.

Een voornaam onderdeel van die stoffelik-zielse makelei is het temperament. Temperament verstaan wij als bouw van 't gevoelsleven, het geeft antwoord op de vraag, hoe ons gevoelsleven van nature, spontaan op indrukken reageert. De levendige warme Italiaan, de flegmatieke Engelsman zijn algemeenbekende voorbeelden.

Daarnaast en daarboven staat het karakter. [1]) Dit sluit in zich de aard, maar alleen als materiëel element, bouwstof, aanleg, voorbereiding tot karakter. Het bepalende, vormelike stamt uit 's mensen redelike sfeer. 't Is daarom specifiek menselik. Een kat heeft 'n valse aard, maar geen vals karakter. Temperament krijgen we mee van moeder natuur, het verandert soms met omwentelingen in het organisme, denk b.v. maar aan de wijzigingen, die de leeftijden meebrengen: de hupse puberteitsjaren en de gemelijke ouderdom. Karakter wordt altijd *gevormd*, wordt gewonnen niet zelden met zware strijd, het is eigen opbouw. Men bouwt natuurlik niet uit niets op, maar de normale mens is toch evenmin gedetermineerd door zijn aanleg.

Welnu, karakter geeft ons een vaste levensrichting, doordat wij onder wilsleiding en stage oefening ons verwerven een som van habitus, van hebbelikheden. Hebbelikheid, hexis, is naar Aristoteles' bepaling een blijvende gesteltenis, wat ook juist wordt uitgedrukt door het woord karakter, dat met charassoo, indrukken, graveeren verband houdt. Het spontane is hier gericht, geregeld, gedwongen

---

[1]) Men kan onderscheiden: natuurlik karakter, dat is dan de psycho-fysiese bouw (die niet alleen het „aangeborene" omvat, maar ook gegroeid kan zijn, we zeggen daarom niet „aangeboren" karakter), het is dus de aard. Hier wordt karakter genomen in pregnante zin, als vaste ziele-oriëntatie onder wilsbestuur. Die zin wordt bedoeld als men spreekt van karakter-*vorming*.

of bedwongen door de redelik-strevende mens. We kunnen instemmen met Fouillée, die zegt: „notre vrai caractère est dans la prise de conscience et de direction de nos tendances naturelles" (Tempérament et charactère, p. 103).

We moeten hier nog een ogenblik bij stil staan, omdat we juist van hier uit het natiebegrip menen te kunnen winnen.

Karaktervorming is habitus-vorming. De vaste levenslijn, de eenvormige richting, de vaardige werkbekwaamheid, de genotvolle arbeid hangen daarvan af (vgl. S. Thomas S. th. 1. 2ae 49. 4 en de Virt. 1. 1). Nogmaals: de aard moeten we niet onderschatten. In Q. 51 a. 1. van de 1. 2ae zegt de Aquiner: „van de lichamelike, stoffelike kant genomen bestaan er volgens de aard van 'n individu wel hebbelikheden ten opzichte van het streven. Er is n.l. een *natuurlik begin*, want naar de „propria corporis complexio", de eigen lichamelike samenstelling hebben sommigen een gesteltenis tot reinheid, zachtmoedigheid enz." Maar het blijft een aanleg, die ook bij dieren aanwezig is, waar toch alle hebbelikheid in eigenlike zin ontbreekt, tenzij men ze met de redelike, menselike, richtende krachten in verbinding brengt. Zoo zegt Thomas, dat we bij dieren in zoverre van hebbelikheid kunnen spreken, als zij door menselike dressuur 'n bepaalde oriëntering ontvangen (1. 2ae 50. 3 ad 2um).

Over de wereldbeheersende betekenis van de habitus zou breed te spreken zijn. Het belang wordt spontaan aangevoeld, zoals blijkt uit 't spreekwoord: gewoonte is een tweede natuur. Ja, zij is meer dan natuur, de klassieke uitspraak: naturam expellis furca tamen usque recurret, ten spijt, zij weet immers de natuur om te vormen, te richten, te sublimeren. Ignatius' riddertrots heeft vergeestelikt wel wat anders gedaan dan vijanden neerslaan. 'k Veroorloof me een aanhaling uit Mercier, die zich weer beroept op Leibniz: „het belang van de habitus kan moeielik overschat worden. Hij is de grote behoudende en opstapelende kracht van het leven. Dank hem, is het heden, naar een woord van Leibniz, geladen met het verleden en vol van de toekomst. De hebbelikheid ontheft de mens van een eeuwig herbeginnen, zij maakt zijn tocht naar het betere stevig en steunt zijn opgang naar het volmaakte. De arbeid, die besteed is in dienst van wetenschap en deugd, vindt zo haar eerste onmiddellike loon in het gemak, dat zij biedt voor verdere vooruitgang (Mét. gén. 4 éd. p. 347).

De opvoeding van de mensch bestaat dan ook voor de hoofdzaak in het doen verwerven van goede hebbelikheden, een oude volksovertuiging, door de wijsbegeerte gehandhaafd en verklaard. Het is een ernstige fout van de psycholoog Lindworsky in dit punt mis gezien te hebben; zijn bestrijding der scholastieke leer bewijst, dat haar juiste opvatting minder gemakkelik is dan 't schijnt. Want let hier op: habitus is niet één ondeelbare grootheid, hebbelikheden kunnen zo menigvuldig zijn als de aanleg en streving van 't bonte zieleleven, zoals bij enig nadenken al blijkt uit de feiten: een waarheidslievend mens b.v. kan allesbehalve zachtmoedig zijn.

Daarom is er mogelik een *bepaald samenstel van hebbelikheden* en dit *komplex* teekent juist personen en groepen. Men kan daarom zelfs tegelijkertijd tot verschillende karaktergroepen behooren b.v. een sprekend voorbeeld zijn van een Fransman, een uitgesproken type van 'n Dominikaan, een representatief man van oude adel enz.

Zo zijn we gekomen tot dat, waarin naar onze mening het wezen steekt van een volksgemeenschap. Natie is een verschijsel analoog aan dat van de enkeling of groep met karakter. Een bepaalde groep hebbelikheden maken een natie tot dat wat zij is.

Maar dit vraagt nog nadere toelichting. Een volksgemeenschap is, zoals gezegd, een *streefeenheid*. Daarom is een doel, een *gezamenlik goed* nodig als band. Dit éne doel kàn men noemen het formele in die eenheid. Dat bindende nu is het uitgaan, in casu een als 't ware van nature uitgaan, naar dat, wat harmoniëert met het natie-karakter. Daarom kan men zeggen, dat het karakter de *grond* is dier streefeenheid. Uit dat karakter zijn bij het voorgeslacht de levensvormen ontsproten, die de „objektiver Geist" der natie zijn. Dat is het geheel der nationale goederen. Zij spreken weer tot het nieuwe geslacht, mits het niet is „veraard van de oude struik". Het jonge volk resonneert daarop, omdat het er op is afgestemd.

Nu is hebbelikheid, die wij boven hebben uiteengezet, juist iets, dat tot de *streeforde* behoort. Zij is een streefeigenschap. Zo behoren die fundamentele gerichtheid en het feitelik nastreven bij elkaar als oog en zien, als potentie en akt. Natie is dus allesbehalve, zoals onnozel beweerd is, een louter logiese eenheid gelijk b.v. mensen met blauwe ogen. Neen, natie is een broederschap, gegrond op eenzelfde komplex van aanleg en daarom gericht op eenzelfde goed. Een broederschap niet los en vluchtig als bondgenoten voor een

willekeurig doel, maar vast en krachtig, omdat zij door de diepste ziele-richting wordt gedragen.

Is er ook een gezag in een volksgemeenschap? Natuurlik geen juridies gezag, tenzij het éne volk ook één Staat vormt; het gemene goed leidt in 't algemeen; meer in 't biezonder zijn leiders, de voormannen, zij, die voorop gaan in het bewaren, het nastreven van het nationale goed, zij, bij wie het nationale karakter het diepst is gegrondvest, want ook in de habitus zijn trappen. Vandaar dat een volk zich spontaan schaart b.v. om zijn zangers en kunstenaars, meer dan om zijn geleerden, omdat wetenschap veel meer een internationaal karakter draagt. Deze eert zij meer als grote geesten dan als leiders. Daarom zijn Vondel en Gezelle nationaler figuren dan b.v. Huig de Groot en spreekt het Brugse Belfort een nationaler taal dan het Leidse Kryogeen laboratorium. De samenstreving geschiedt in rustige tijden als van nature, soms zonder scherp bewustzijn. Biezondere gebeurtenissen, met name druk en vervolging kunnen dat bewustzijn fel doen opvlammen. Dan treedt de streefeenheid scherper naar voren. Men haalt, zoals het heet, de banden nauwer aan, waarvan gemakkelik parallellen zijn aan te geven in de familiekring.

Onze konklusie mag dus zijn, dat de volksgemeenschap is een natuurlike streef-eenheid, die haar grond vindt in een bepaalde karaktergelijkheid. Waar zulk een eenheid heerst, als van nature, zoals nog nader verklaard zal worden, daar is de gunstigste bodem voor Staatseenheid en daarom is het bekende woord van St. Thomas zo vanzelfsprekend: „De Staat dient bij voorkeur te bestaan uit één volk, omdat het éne volk dezelfde zeden en gewoonten bezit, die om hun gelijkheid de vriendschap onder de burgers bevorderen." (In 3 Pol. l. 2.)

Daarmee is eerstens verklaard die wondere standvastigheid, al behoeft dit nog geen voor eeuwen bevroren grootheid te zijn. Vervolgens is er in opgesloten, dat natie een samengesteld verschijnsel is. Dan, hiermee is ook gegeven, dat zeer uiteenlopende oorzaken tot de opbouw kunnen hebben meegewerkt en dat de uitingen der volksziel weer versterkend zullen werken op het wezen der gemeenschap zelf. Zo is onze verklaring eenvoudig, maar allesbehalve simplisties, alle eenzijdigheid is er overwonnen, alle faktoren van andere meningen kunnen er een plaats vinden. Ook deze synthese,

die geen enkel feit loochent, pleit voor haar juistheid.

Een eerste vraag, die zich nu voordoet is deze: waar liggen de grenzen voor een natie? Bij uitsluiting kunnen we om te beginnen vaststellen, dat groepen, die met menselike berekening voor *biezondere* doeleinden zijn gevormd b.v. een religieuse orde er buiten valt. Natie is een natuur-voortkomstig geheel, in de trant van een familiegroep. Vervolgens is zij algemeen-sociaal en daarom onderscheiden van b.v. standsgroepen met hun speciaal karakter.

Maar hier stoten we op een ernstige opwerping: hoe kan de volksgroep genoemd worden: uit de natuur voortkomend? Als natie een *kollektief karakter* is, dan is immers juist de *redelike leiding* een wordings-oorzaak. Ons antwoord is dit: uit de natuur voortkomend staat hier eerstens *tegenover berekening,* zooals diplomaten b.v. een Staat berekenen of *tegenover de opzet van biezondere doeleinden;* vervolgens duidt het aan niet iets onbewusts, maar wel een richten en vormen, dat het van *nature aangebodene benut en verwerkt.*

Als positief kenmerk voor de *saamhorigheid* mag dan gelden: de *harmonie van het komplex hebbelikheden.* Een Fries en een Vlaming vertonen wel aanzienlike verschillen, de leden van iedere groep afzonderlik vormen een meer homogeen karakter-geheel, maar toch passen zij als bouwstenen in een voor het groot-Nederlands geheel: met Polen b.v. of Ieren zou die harmonieuze konstruktie niet te krijgen zijn, evenmin als met kubussen en bollen.

De verschillen, die de mensengroepen scheiden, zijn steeds in de eerste plaats uit wording en groei te verklaren. En hierin speelt de biologiese faktor, het ras gewoonlik een rol. Dat spreekt van zelf, ras brengt een aard mee, en deze is voor karakter een gegeven stoffelik-zielse *grondslag,* zowel bij natie als enkeling. Maar we zijn er niet met dit gegeven alleen, zoals uit het voorafgaande bleek. Een ras kan o.a. verworden, kan ten onder gaan, opgeslorpt, geassimileerd worden; zoals slecht gezelschap, goede zeden kan bederven, en gelukkig omgekeerd een hoogstaand milieu de minderwaardige kan opheffen.

Aardrijkskundige omstandigheden kunnen zeker óók een psychophysiese neerslag vormen; ja, men kan dit zelfs van 'n bepaalde voedingswijze aanvaarden. Dat alles kan dus weer indirekt tot een bepaalde aanleg bijdragen, al kunnen omgekeerd andere faktoren

van zo'n kracht zijn, dat zij al die invloeden afstoten. Denk b.v. aan nomadenvolken of aan 't volk van Israël. Toch zal bodemvastheid machtig meewerken tot het vastleggen van karaktertrekken, alleen reeds door de voortdurende nauwe aanraking der bewoners. De grond der vaderen, het vader-land [1]), behoort tot de machtigste elementen in het *gevoel* van samenhooren, zoals dat zo tragies spreekt uit het eeuwig heimwee van het dolend volk der Joden. Alleen de moedertaal wint het nog van 't vaderland, omdat zij direkt de ziele-gemeenschap uitstraalt. Vandaar immers dat vertalen zo'n kunst blijft, ja soms niet mogelik is. De taal draagt en schraagt het éne denken en voelen. Dat is de zielkundige ondergrond waarop de wijsheid der grijze Moederkerk berust met haar liturgiese eenheidstaal, waaraan een archaïsties element nog groter gevoel van vastheid geeft en samenhorigheid, niet slechts in de horizontale maar ook in de vertikale richting. Het oude stamhuis klinkt daarin als ondertoon mee. En daarom zien wij ook zo graag voor ónze volks-saamhorigheid terug naar de opkomst onzer taal, die als een palladium onze familie-eenheid beschermt en die onze naam deed geboren worden: Diets, en daarom als ons doopbewijs mag gelden.

Gij ziet hoe alle gegevens, waarin vorsers het wezen der natie hebben aangewezen, bij ons de een na de ander ook een plaats vinden. Alleen niets van 't genoemde is de *grond zelf, vandaar* dat ieder der genoemde elementen, nu hier dan daar, *ontbreken kunnen.*

't Wezen, de oergrond en bron, is: de som van hebbelikheden. Daarom staan bij een natie-beschrijving de zeden voorop, en deze biezonder bedoeld als een ethies-gericht zijn. Gewoonten en gebruiken staan daar naast op allerlei gebied: maatschappelijke houding, in samenlevingsregels neergelegd, manieren van verkeer, levensgewonten, die een eigen inrichting meebrengen van huis en hof, eenvoudige gebruiken in spel en zoveel anders, tot in allerlei kleinigheden toe (zoals zelfs, als ge wilt, het nationale gebak!). Er zullen uit een vast-georiënteerde groep, met de natuur als ondergrond, van lieverlede vanzelf verdere bepaalde kultuurverschijnse-

---

[1]) We onthouden ons hier van verdere analyse van 't begrip „vaderland". Vgl. daarover o.a.: Dr. J. Schmutzer in „Publicaties der Indische Katholieke Partij", No. 1, 1929, blz. 338 v.v. en Platenburg: Een moderne staatsleer volgens de beginselen van S. Thomas van Aquino, blz. 88 v.v.

len ontspringen, die weerom de levensrichting nader bestendigen. Tot het voortdragen van het verworvene werkt de gehele natie mee als één *grote opvoedster*, die daarom juist zo schijnbaar spontaan en ongewild de ziele-richting inprent aan de nakomelingschap. Met *massale macht* wordt men in de eigen hebbelikheden zijner volksgemeenschap „hineingebildet". Boven de andere volksgenoten staan hier de mannen van gezag, en dat is hier niet jurisdictie en fysieke macht, maar de autoriteit van geestelik aanzien en zedelik overwicht. Onder invloed van zulke grootheden kan een natie een evolutie-sprong maken en zich opwerken tot een hoger levenshouding.

„Verreweg de hoofdzaak, aldus terecht Mag. Doodkorte, in een natie is haar karakter, haar stel domineerende deugden of liever en juister: haar zeden en gewoonten en inzettingen, vooral in 't dagelijksche leven, die het kind eener natie daartoe opvoeden met een aan 't wonderbare grenzende opvoedende kracht; want aan honderdduizenden menschen door eeuwen en eeuwen ongeveer éénzelfde karakter inprenten kan alleen een natie" (Kath. Ill. 64 jg. blz. 435).

De *waarde* van het nationale springt van zelf naar voren bij onze opvatting. Menselike natuur zegt alleen het algemene, daaraan beantwoorden dan ook het internationale, het kosmopolitiese, de algemeen-menselike verschijnselen. In de werkelikheid leven echter alleen individuen, konkrete mensheidsvormen, die eerst tot volle waarde zijn gekomen als zij zijn uitgegroeid tot persoonlikheden d.i. tot mensen van karakter. Dat is dus feitelik de vorm, waarin menselike perfektie zich openbaart in bonte verscheidenheid.

De niet-nationale mensch is of boven-nationaal en dat is de alzijdig volmaakte, die slechts bij uitzondering mogelik is — hij staat ons voor ogen in de aanbiddelike persoon van de God-mens — anders is de niet-nationale onherroepelik onder-nationaal, d.i. de kleurloze wereldburger, de verarmde als een weekdier zonder postuur, zoiets als we ook vinden in de zouteloze, verwaterde godsdienst boven geloofsverdeeldheid. Zo'n flauwe elastieke niemand is de vleesgeworden onbeduidendheid, een bedorven uittreksel uit de konkrete mens, die in alles onder de maat blijft.

Daarin steekt dus de waarde van de natie, dat zij de menselike volmaaktheid in een bepaalde vorm verwezenlikt en daarmee een

betrekkelik hoogtepunt van menselik kunnen en doen bereikt. Zeker, dat is geen al-grootheid, het sluit zelfs uiteraard een zekere eenzijdigheid in; bij iedere natie, bedenken we dit wel. Dat is ook het geval met ieder karakter; we zeggen daarom ook dat de Christus *boven* ieder karakter staat. Het is nu eenmaal de enige manier, waardoor wij mensjes 'n zekere grootheid kunnen bereiken, als enkeling en als groep. Een alweter onder de menschen is immers ook een nietsweter. Dat volgroeid eigene is de rijpe kracht, het impetueuze, waaruit geboren is al wat wij, nu eenmaal onherroepelik beperkte wezens, in de loop der geschiedenis aan waarden hebben voortgebracht. Daarom is het onderdrukken van een natie, tenzij ze in eigen onhebbelikheden geheel ontmenselikt, dus verdierlikt zou zijn, een moordaanslag op een stuk leven van Gods rijk-geschakeerde schepping. De mensheid in haar geheel is als een organisme met enorme verscheidenheden, nodig voor de volle ontplooiing van haar totale levenskracht. Wie de roeping der natie begrijpt, zal alle natie's in haar betrekkelijke waarden kunnen hoogschatten. Bekrompen natie-trots heeft veel ellende over de mensheid gebracht, dan krijgen we het ziekelike supernationalisme, dat andere volken onderschat en onderdrukt. Gezond natie-begrip voert bij alle geoorloofde eigenwaardering juist tot liefde en vrede onder de volken.

„Een natie, ik citeer nogmaals Doodkorte, is de benadering van het ideaal menschelijke, van de menschelijke zelfperfektie of cultuur, overeenkomstig de omstandigheden van hier en nu, waarin de deugd hoofdzaak is, omdat zij op de eerste plaats een goed en perfekt en daarmee een gelukkig mensch maakt. Hierin ligt de hooge waarde van het nationaal eigene; de rest behoort er slechts bij, als gevolg van, of middel tot, of teeken van dit primair eigene, gelijk b.v. taal, geschiedenis, letteren enz.; gelijk b.v. de heiligheid verreweg in hoofdzaak bestaat in perfekte wilsdaden, en al de rest behoort er slechts bij als middel, gevolg enz.

Anti-nationaal-bij-uitstek is dus het overnemen van zeden en gebruiken, die de volksdeugden bederven, bijv. die gekweekt worden op den bodem van stofvergoding, liberalisme en anti-christelijke meeningen" (Kath. Ill. t.a.p.).

Als iemand ter wereld het algemeen-menselike erkent en waardeert dan is het, zoals de naam al zegt, de katholiek, lid der wereld-

kerk, maar die alleen wereldkerk kan zijn, omdat zij het *mystiek* lichaam is van de *al-volmaakte* God-mens. Zij omspant alle volksgemeenschappen, maar is daarom ook een voortdurend wonder in de menselike historie en de paradoxale synthese van alle tegenstellingen. Daarom heb ik de godsdienst *niet genoemd* als eigen volkshebbelikheid, niet omdat zij het niet is, integendeel, zij is het *helaas dikwels in overweldigende mate,* maar omdat zij het niet zijn moest, *tenzij in bijkomstigheden,* zoals nationale heiligen-verering, eigen liturgiese gebruiken, biezondere devotie-vormen enz., die het *algemene wezen der religie* ongeschonden laten. Ware godsdienst *moet* wereldgodsdienst zijn en het supernationale van het Katholicisme is een bewijs voor zijn waarheid.

Maar ook hier huldigt de katholiek, dat de natuur door de bovennatuur niet wordt gedrukt, maar veeleer wordt opgeheven en vervolmaakt, zoals ook het licht des geloofs het natuurlike redelicht niet dooft (vgl. S. Thomas, In Boët de Trin, 2, 3; De Ver. 14, 10 ad 9). De Kerk eerbiedigt het van nature gegevene, natuur hier verstaan niet als abstrakt en kleurloos uittreksel, maar als de konkrete volheid, die tot een karakter is uitgerijpt. Dat is het hout, waaruit Gods genade haar heiligen snijdt. Zoals wij gezag erkennen als uit God, omdat het natuureis is, zo hebben wij m.i. ook de natie te erkennen als uit God, als eis van de volle gave natuur.

Wie zijn vader en moeder versmaadt is gezonken beneden het dier, maar ook hij, die zijn volksgemeenschap, de gemeenschap zijner vaderen verloochent, is vervallen tot het beneden-menselike en pleegt verraad aan die machtige Godsgave hem geschonken als natuurlike grond voor zijn vervolmaking.

Om dat hoge, dat edele, dat goddelike der volksgemeenschap mag ik zonder ontwijding U een variant voorstellen van Gezelle's vers die voor ons allen een levensbelijdenis zij, geschreven op ons voorhoofd, geschreven in ons hart:

Maar dat volksche, 't is geschreven
  diep mij in de kop gebleven
  teeken van mijn erfgebied.
die den schedel mij aan scherven
  sloege, en hiete 't volksche derven
  nog en hadd' hij 't volksche niet.

J. HOOGVELD.

VADERLAND EN VADERLANDSLIEFDE

Vaderland en Vaderlandsliefde [1]

Deze twee woorden die in gewone tijden slechts bij plechtige gelegenheden uit den brandkast van onzen woordenschat te voorschijn worden gehaald, zijn nu dagelijksche kost voor groote en kleine menschen die met of tegen hun zin in de Belgische staatsgemeenschap wonen.

Het is dus wel de moeite waard over die twee begrippen eens ernstig na te denken. Wij zullen dus samen nagaan wat het vaderland is, dan: wat óns vaderland is en eindelijk hoe uit het goede begrip vaderland de zedelijke plicht volgt zijn vaderland te eeren, te dienen en lief te hebben. Wij zullen echter eerst nagaan wat men in de oudheid over deze kwestie dacht, omdat hier ook het woord van den wijzen man bewaarheid wordt: „Er is niets nieuws onder de zon."

Voor Aristoteles was het vaderland, de stad of de staat waarin iemand zijn burgerrechten genoot, maar ook zijn burgerplichten vervulde. Daar nu volgens hem slaven en arbeiders geen plichten noch rechten hadden, kwam hij tot de wondere conclusie dat die menschen geen vaderland hadden.

Socrates, de Stoïceinen en de cynieker Diogenes zagen met hooghartigheid neer op die engdenkende menschen die van vaderland en vaderlandsliefde spraken. Zij noemden zich wereldburgers. Alle nationaal onderscheid moest uitgewischt als een lager stadium van ontwikkeling. De wereld was immers de moeder van alle menschen, dus geen vaderlandsliefde, maar algemeene menschenliefde.

Cicero als eclecticus neemt hier een onvaste houding aan. Maar naar zijn geestes-gesteldheid schijnt hij meer nationaal-voelend. Toch heeft hij voor zoover ik weet nooit een klare synthese aangedurfd van het gezonde wat in de nationalistische en internatio-

---

[1]) Voordracht gehouden voor de afdeeling Nijmegen van het D. S. V. op 19 Februari 1930.

nalistische strevingen te vinden is.

De groote St. Thomas van Aquino weet ook hier weer met zijn machtigen geest alles te overzien en te rangschikken. Het gezonde van Cicero benuttend weet hij de bizondere liefde tot het vaderland heel goed te doen harmoniëeren met de liefde tot alle menschen.

Wat is nu voor Thomas het vaderland? „Het vaderland", zegt hij, „is het mede-natuurlijk beginsel van ons bestaan en onze opvoeding."

Dit eischt eenige verklaring, want hoe komt de H. Leeraar ertoe een vrij hooge plaats te geven aan wat wij vaderland noemen, n.l.: medenatuurlijk beginsel van ons bestaan en onze opvoeding.

Natuurlijke beginselen van ons bestaan zijn God en de ouders.

Vooreerst God. Daar Zijn wezen bestaan is, of daar Hij het Bestaan is, is hij volgens het oorzakelijkheidsbeginsel de oorzaak van alle zijn, van alles wat het bestaan heeft. Maar Hij wil in Zijn goedheid, bij het schenken van het bestaan aan andere wezens, zich in bijna alle gevallen bedienen van middenoorzaken of tusschenoorzaken. Hij schiep dan in den beginne verscheidene dingen en gaf aan ieder ding kracht om op een bepaald gebied ook oorzaak te kunnen zijn. Zoo kunnen levende wezens andere levende wezens voortbrengen en doode stoffen kunnen op elkaar inwerken. Maar Hij blijft de eerste oorzaak van alles, want van Hem ontvangen allen: oorzaak te kunnen zijn, maar nog meer: zij veroorzaken allen in Zijne kracht.

God is dan ook het eerste en algemeen natuurlijk beginsel van alle zijn. Onze ouders zijn ook ons natuurlijk, maar particulier, onmiddellijk beginsel. Want van hen ontvingen wij het bestaan als van de meest onmiddellijke oorzaak; ten minste in vollen zin wat het lichaam betreft, de geestelijke ziel immers werd onmiddellijk door God geschapen. De ouders zijn alleen oorzaak dat de ziel in het lichaam dat zij voortbrachten wordt ingestort.

Het menschelijke vaderschap is dus de deelname aan het grootste natuurlijke gebeuren op deze wereld, het voortbrengen van een mensch en de noodzakelijke verlenging ervan, de opvoeding.

Nu wij weten wat wij onder natuurlijk beginsel hebben te verstaan, moeten wij nagaan hoe het vaderland het medenatuurlijk beginsel is van ons bestaan en opvoeding, of wat de medeoorzakelijke invloed is van het vaderland op ons bestaan en vooral op onze

opvoeding.

Onze ouders die ons het bestaan schonken en voor zoo'n ruim deel hebben opgevoed, hebben zelf daartoe zooveel van anderen ontvangen: én stoffelijke én geestelijke goederen. De grond die voor hen en hunne kinderen 't zij rechtstreeks, 't zij meer verwijderd het onontbeerlijke voedsel voortbrengt is, zooals in de Nederlanden door voorouders ontworsteld aan het water, of aan eeuwenoude onvruchtbaarheid met veel zwoegen onttrokken. Dien grond hebben zij moeten verdedigen, en alles wat nu aan rijkdom uit of op dien grond kwam, staat in min of meerdere mate tot hun beschikking.

Alles had wel anders kunnen zijn, maar de historische realiteit legt een reëele band tusschen grond en bewoners.

Maar dat is wel het geringste wat het woord vaderland omsluit: vooral met betrekking tot de geestelijke opvoeding vervult het met de ouders een groote taak.

Het vaderland is niet alleen het land waar wij en onze voorouders geboren zijn en opgegroeid wat het lichamelijk bestaan betreft, maar het omvat een schat van ideëele, overgeërfde goederen, zooals zeden, gewoonten en instellingen, vooral in 't dagelijksche leven, die uitgedrukt in spreekwijzen en schoone kunsten, het kind eener natie opvoeden met een aan het wonderbare grenzende opvoedende kracht. Want, zoo zegt Mag. Doodkorte O.P., aan honderdduizenden menschen door eeuwen en eeuwen ongeveer eenzelfde karakter inprenten, dat spreekt toch van een wonderbaar groote opvoedingskracht.

Hoe rijk zijn hier echter de variaties in de eenheid. Zooals de Nederlandsche taal in haar verscheidenheid van dialecten één taal blijft, zoo is b.v. het Nederlandsche volk, verdeeld over drie Staten in al zijn variaties toch als één volk te onderkennen. Zoo omschreven en verklaard wordt de definitie van Sint Thomas levende werkelijkheid.

Na deze verklaring komt de vraag in ons op, om wille van de moeielijkheden die aan de beantwoording dezer vraag verbonden zijn: Wat is nu iemands vaderland?

Laat ons eerst de gewone gevallen nemen, en daarna de meer uitzonderlijke en moeielijke gevallen. Critisch verkeerd ingerichte geesten doen meestal andersom, tot groote schade van de waarheid.

Voor S. Thomas is het vaderland dat land waarin, of dat volk waaruit iemand is voortgekomen of opgevoed. Dit sluit aan bij zijn definitie.

Maar hoe staat het met iemand die in 'n bepaald land geboren is maar in een ander land wordt opgevoed, en hoe staat het met iemand, die, in een bepaald land geboren en opgevoed naar een ander land of volk uitwijkt, b.v. van Frankrijk naar de Nederlanden?

Dat zij aanstonds kinderen zouden worden van het nieuwe land is in strijd met de werkelijkheid. De nationale opvoeding is van te diepe invloed dat men van nationaal of volkskarakter zou kunnen veranderen als van broek of jas. Van den anderen kant ziet men ook dat menschen die in den vreemde wonen, zich aanpassen, de eene vlug, de andere minder vlug. Zoo b.v. weten we dat ongeveer een millioen Italianen zijn uitgeweken naar Zuid-Frankrijk. Opdat zij niet zouden verloren gaan voor Italië, wendt Mussolini alle mogelijke middelen aan om hun opslorping tegen te gaan. Zoo zou het kunnen gebeuren dat zij na generatie's nog steeds Italianen blijven, maar ook, wat wij bij volks-verhuizingen dikwijls zien, zou er in Zuid-Frankrijk een nieuw volk door vermenging kunnen ontstaan, of ook, wat Frankrijk schijnt te vreezen, zou Zuid-Frankrijk door Italiaansch overwicht Italiaansch kunnen worden.

Voor die Italianen blijft het vaderland Italië, het land der voorouders, het land hunner nationale zeden en gewoonten. Zoo ook bleven de Joden in Egypte, niettegenstaande een verblijf van vier eeuwen, Joden.

Veronderstellen wij echter dat de Fransche bevolking daar machtig genoeg is om die Italianen op te slorpen, dan krijgt men een psychologische wijziging of aanpassing, zoodat nakomelingen van een Italiaan volkomen Fransch kunnen worden. Zoo is b.v. tegenwoordig een zekere heer Rocca di Peretti, een schoone Italiaansche naam, Fransch gezant te Brussel.

Deze leer ontwikkelt S. Thomas ook in zijn summa, wanneer hij de Mozaïsche wet over het burgerrecht bespreekt. „Wanneer vreemden," zegt hij, „onder de Joden kwamen, werden ze niet aanstonds als Joden erkend. Dit gebeurde omdat, wanneer vreemden aanstonds als gewone landgenooten rechten en medezeggenschap zouden hebben, zij schade aan het volk zouden kunnen be-

rokkenen, daar vreemden nog geen vaste liefde voor het gemeenschappelijk bezit van dit volk hebben."

En nu geeft St. Thomas aan wat zeer lichtgevend is voor deze kwestie, n.l. die natie's of volkeren als de Egyptenaren waaronder ze gewoond hadden en de Idumeërs als afstammende van Isaäc door Ezau, zooals zij door Jacob, werden na het derde geslacht als Joden beschouwd. Zij konden immers door die omgang en verwantschap gemakkelijker overgaan. Terwijl zij geheel vreemden, zooals Ammonieten en Moabieten nooit aanvaardden. Men ziet hieruit, dat het al of niet behooren, het al of niet overgaan tot een ander land, berust op datgene wat het vaderland vooral tot vaderland maakt: de overgeërfde volkszeden en gebruiken.

Nu een volgende vraag: Hoe verhoudt zich nu het land, het volk waaruit wij geboren zijn en waardoor wij werden opgevoed tot een Staats-gemeenschap waartoe dit land, dit volk behoort?

Maar vooreerst, is dit wel een vraag die hier om een antwoord vraagt?

Wij zijn overtuigd van wel, omdat de Staat als laatste en hoogste vorm van alle tijdelijke gemeenschappen zeker een factor is die ook inwerken moet op het ontstaan en de opvoeding, zooals we die zooeven verklaard hebben.

Wij zien nu voor ons verschillende verhoudingen, b.v. Denemarken wiens staatsgebied samenvalt met het Deensche volksgebied, als men in aanmerking neemt dat IJsland zoo goed als staatkundig autonoom geworden is.

Wij zien ook een staat als België, waar twee deelen van volkeren samenwonen in één staatsgebied; of nog een ander voorbeeld dat ons onderzoek goed belicht, n.l. de Elzas die voor 12 jaar tot het Duitsche staatsgebied, en nu tot het Fransche behoort.

Kan men zeggen van de Elzassers dat zij door een verdrag ineens van vaderland veranderden, en in hoeverre konden zij Duitschland en kunnen zij nu Frankrijk hun vaderland noemen?

Voor de Denen is er geen moeielijkheid. Het volk kon daar immers uitgroeien tot een eigen, aangepaste Staat. Maar de andere gevallen?

Zeker is het naar de reeds verklaarde definitie dat een Waal zeggen kan: Wallonië-Frankrijk is mijn vaderland, en een Vlaming: Vlaanderen-Nederland is mijn vaderland. Maar: kunnen zij

en hoe ook België hun vaderland noemen? Willen wij logisch doorredeneeren dan moeten wij deze vraag oplossen met behulp van de principiepen waarvan wij zijn uitgegaan.

Toegevende aan de feitelijkheid, dat de Staatsgemeenschap als de laatste volmakende gemeenschapsvorm (normaal gesproken is zij niet de alles bepalende gemeenschap) door haar bestuur zeker een mede-voortbrengende en opvoedende taak heeft, toch zal zij eerst dan den naam van vaderland verdienen, wanneer zij ook de opvoeding, die elk harer burgers ontving in den huiselijken- en volks-kring, zal bewaren en bevorderen. Maar zooals opvoeden, vervolmaken, bewaren, bevorderen, zelf zeggen, veronderstellen zij iets wat eerder is, wat voorafgaat.

Nu is bevorderen en vervolmaken geen bevorderen of vervolmaken meer, wanneer het eerdere, de grondslag verwoest wordt. Men kan onmogelijk helpen opvoeden wanneer men het leven doodt dat men op moet voeden, wanneer men het leven verarmt dat men tot ontwikkeling moet brengen. Wanneer nu de Belgische staatsgemeenschap door haar bestuur de Vlaamsch-Nederlandsche en de Waalsch-Fransche volksdeelen eerbiedigt, bevordert en helpt, dan moet een Vlaming en een Waal zeggen: Nederland-Frankrijk zijn ons historisch en natuurlijk gegroeid vaderland, maar daar België deelt in de taak, mag het ook deelen in de rechten, en wil ik ook België, al is het in een anderen zin, mijn vaderland noemen.

Maar wanneer de Belgische Staatsgemeenschap door haar bestuur de nationaal opvoedende krachten van de Vlaamsch-Nederlandsche en Waalsch-Fransche bevolking verarmt en tracht ten onder te brengen, dan heeft de volksmond, die zoo zuiver treffen kan, de naam van verbastering, iets onnatuurlijks, gevonden, en dan moet een eerlijk denkende Vlaming of Waal zeggen: België kon in afgeleiden zin mijn vaderland zijn, maar is het niet.

Uitgaande van deze beginselen, kan men door een verschillend politiek inzicht tot een heel verschillende conclusie komen. Zoo zeggen b.v. in België de zgn. Vlaamsch-Nationalisten, dat België hun vaderland niet is, omdat zij overtuigd zijn, dat het Belgisch Staatsbestuur hun Vlaamsche volksbezit verarmt en langzamerhand ten onder brengt, en zij bovendien geen gegronde hoop hebben, dat het Belgisch Staatsbestuur zijn verbasterings-politiek zal opgeven.

De zgn. Belgicisten houden vol dat België ook hun vaderland is, niet omdat zij kunnen getuigen dat het Belgisch Staatsbestuur Vlaanderen billijk heeft behandeld, maar omdat zij nog hopen dat dit bestuur van gedragslijn zal veranderen.

Maar daar dit een politieke aestimatie is, past het niet bij een zuiver wijsgeerig betoog, hier persoonlijk uitspraak te doen; temeer daar het aan strijders van God, zooals Paulus geestelijken noemt, niet past in omstreden politieke kwesties als geestelijken stelling te nemen. Ieder moet de conclusie trekken naar zijn gefundeerde politieke meening, die steunen moet op eigen onderzoek, of op uitspraken van gezaghebbende menschen, ieder op zijn terrein: geestelijk, cultureel, economisch, politiek enz.

Wij moeten nu eindigen met aan te toonen hoe uit het begrip vaderland de plicht van liefde en eerbetoon volgt. Want merkt wel op, dat wat wij vaderlandsliefde noemen, twee dingen insluit, n.l. een liefdeplicht en een rechtvaardigheidsplicht.

Liefde is niets anders dan een toeneiging tot het goede. Liefde berust op, wordt opgewekt door goedheid. Wij beminnen wat ons goed is.

Voor een mensch is het goed te zijn, te leven, en dus is ook goed alles wat tot zijn levensontwikkeling bijdraagt. Daarom bemint een mensch zichzelf en alles wat tot zijn vervolmaking bijdraagt. Alles wat eenigszins tot hem hoort, moet hij als van natuur liefhebben. Daarom is het natuurlijk dat hij zijn ouders, die hem bestaan en opvoeding schonken, van wie hij zooveel goedheid ontving, liefheeft. Maar doorredeneerend moeten wij dan ook komen tot vaderlandsliefde. Is het vaderland medebeginsel van leven en opvoeding, dan moet het ook deelen in die natuurlijke spontane liefde, waarmee wij de ouders beminnen.

De mensch echter heeft meer dan een plicht van liefde tegenover het vaderland: hij heeft nog een schuld nl. van hulp- en eerbetoon, want eer- en hulp-betoon geven wij niet alleen aan het vaderland uit een natuurlijke liefdeneiging, maar uit rechtvaardigheid. Wij zijn immers aan ouders en vaderland heel wat verschuldigd, zooals St. Thomas dit eenvoudig maar klaar uiteenzet: „Naargelang iemand hooger in waardigheid is verheven, en naarmate hij ons meer weldaden bewijst, zijn wij hem meer verschuldigd. God bekleedt hierin de eerste plaats... maar naast Hem staan de

ouders en het vaderland, uit wie en in hetwelk wij geboren en opgevoed zijn. En daarom is de mensch naast God het meest verschuldigd aan zijne ouders en aan zijn vaderland.

Van dezen plicht tegenover God kwijten wij ons door godsdienstigheid, aan ouders en vaderland zijn wij piëteit, eer- en hulpbetoon verschuldigd."

Het is dus goed en deugdzaam uw vaderland, uw volk te eeren en te helpen, vooral wanneer het in nood verkeert. Denk nu niet dat vaderlandsliefde een hinderpaal is voor breed internationaal voelen en dus een oorzaak moet zijn van veel twist en haat onder de volkeren. Alles kan misbruikt worden. Niemand zal zeggen dat iemand zichzelven niet meer lief mag hebben, omdat de eigenliefde bij zoovelen ontaardt tot ikzucht. Zoo kan alle liefde ontaarden, ook de vaderlandsliefde tot nationale trots, afgunst, volkerenhaat en tweedracht, maar dat is geen ware vaderlandsliefde, maar een ontaarde; de ware volksliefde sluit geen universeele menschenliefde uit. De zoogenaamde wereldburger, die met verachting van vaderlandsliefde spreekt, al meent hij hooger te staan dan andere menschen, dwaalt evenzeer als hij bij wien de liefde ontaardt tot hypernationalisme. Deze mensch is evenwichtig, die alle levensverhoudingen weet te waardeeren en te eerbiedigen. Het is geen teeken van zielegrootheid, maar van zwakheid, wanneer men niet al het goede in zijn leven kan omvatten.

Eerbied en liefde voor het eigen vaderland moet ons ook tot begrijpen brengen, dat anderen ook hun land liefhebben. De volkerenvrede kan slechts op rechtvaardigheid bloeien, en niet op ijdele gevoelspraat, en rechtvaardig is het zijn volk te eeren en te helpen.

God schonk aan de menschen zoo'n heerlijke universeele uiterlijke band in de Kerk, de gemeenschap der liefde. Jammer dat niet alle volkeren daar elkander oprecht kunnen begrijpen en ontmoeten. Als kinderen der Kerk staan wij tusschen het eeuwige vaderland, den hemel, en het aardsche vaderland dat ons voortbracht. Als Katholieken zijn wij verplicht al het goede in ons tot bloei te brengen. Ware vaderlandsliefde is ons als deugd geboden, maar tevens ware internationale menschenliefde, omdat wij katholiek, d.i. algemeen zijn.

Dietsche broeders, ik herinner mij op dit oogenblik de oprichtingsvergadering van de Nijmeegsche afdeeling, toen mijn hoog-

vereerde medebroeder Pater Doodkorte U uw eerste philosophie-les gaf voor uw Dietsche beweging. Hedenavond heb ik getracht zijn eerste les met een volgende te vermeerderen. Ik hoop dat gij U in Uw strijd daardoor iets geestelijk sterker zult voelen. Het is goed Uw overtuiging te bevestigen, want tegenspraak kan niet uitblijven en is ook niet uitgebleven. Gij weet dat gij GOED doet het Dietsche vaderland lief te hebben en te eeren, maar ook hulp te bieden, en gij weet waar het in nood verkeert.

Die U van ongepaste inmenging beschuldigen, beschuldigen U valsch. Uw vaderland is grooter dan de grens die willekeur van grooteren uw kleine Dietsche volk gaven.

De voorzichtigheid kan alleen de tactiek van onzen strijd beinvloeden, maar de waarheid doen verzwijgen kan zij niet. Want dan houdt zij op voorzichtigheid te zijn, immers voorzichtigheid is gegrondvest op en gaat uit van de gegevens der waarheid.

Later zult gij ook uw woord moeten meespreken, laat het steeds door waarheid gedragen zijn.

Wie van U eischt dat gij uw broeder, die onschuldig lijdt, aan zijn lot zoudt overlaten, stelt U een onrechtvaardige eisch.

En daarom, weest edelmoedig.

Mogen nog velen in 't besef van die heerlijke plicht van vaderlandsliefde zich bij U aansluiten, opdat het recht, gedragen door de macht uwer organisatie, moge zegevieren.

Wat gij voor het Dietsche volk zult kunnen doen is niet een zaak van politieke schatting en beleid, maar als leiders van uw volk, om uw verstandelijke ontwikkeling, moet gij minstens in U de overtuiging zuiver bewaren, waaruit onder Gods zegen de daad zal rijpen, die Uzelven eert, omdat het een schoone daad is zijn vaderland lief te hebben, omdat het een moedig schoone daad is het Dietsche vaderland lief te hebben dat in zijn schoone Belgisch- en Fransch-Vlaamsche kinderen nog lijdt.

RAYMUNDUS VAN SANTE O.P.

Drukkerij „Zonneveld"
JEF HINDERDAEL
Kolonieweg 4, Soest
(Nederland)